

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

Н. О. Побережна

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

З огляду на те, що юридична термінологія є інформативним шаром лексики мови законодавства, який сприяє точності й лаконічності юридичного тексту, уможливорює виразність і змістовність у формулюванні правових розпоряджень, лексико-семантична варіативність юридичних термінів, специфіка вивчення мовного явища майбутніми фахівцями визначає адекватність інтерпретації девіантних вчинків і злочинів в юридичному дискурсі.

Юридична термінологія перебувала в полі уваги науковців Н. Бородіна, А. Ляшук, Г. Онуфрієнка, О. Серебенської, І. Усенка, що уможливило надання загальної характеристики мови законодавства. Нині розробляються питання теорії лінгвістики права, стильових особливостей (Н. Артикуца, М. Вербенець, І. Кочан, С. Кравченко, М. Леоненко, Б. Стецюк, Ю. Прадід).

Дослідження специфіки системних відношень юридичних термінів сприяє подальшому розвитку теорії мовних терміносистем, окреслює функціонально-поняттєву співвіднесеність термінопонять у сучасному комунікативному просторі, що дозволяє актуалізувати функціональні підходи до теорії термінологічної (юридичної) субмови.

Методика навчання правничої мови передбачає розгляд питання синонімії в юридичних текстах на основі визначення характеру комунікативно типізованих текстів, текстових функцій і системності синонімів (з урахуванням їхньої лексикографічної кореляції), але в підпорядкуванні характеристик синонімів їх відповідності екстралінгвальному завданню.

Лексична робота юристів з правничою термінологією розробляється з урахуванням таких аспектів:

1. Виявлення дискурсивного потенціалу юридичних термінів.

Завдання. Порівняйте дефініційну інтерпретацію поняття *держава* з позиції чинного законодавства / історії (державознавства) / філософії [2; 3; 4; 6].

Держава – особлива політико-територіальна організація, що має суверенітет, спеціальний апарат управління й примусу і здатна надавати своїм велінням загальнообов'язкової сили для всього населення країни [5, с. 873].

Подайте склад лексико-семантичної групи «держава». Визначте взаємозв'язок термінів *держава, право, обов'язок, громадянин*.

2. Когнітивно-прагматичне моделювання семантики юридичного терміна.

Відображення поняття *злочин* в українській лінгвокультурі має місце в семантичних групах: 1) термінів на позначення протиправної дії; 2) термінів, які характеризують психічний стан особи та її ставлення до протиправної дії / скоєного злочину; 3) термінів на позначення покарання.

Ознайомтеся з загальним визначенням поняття: **Злочин** – це суспільно небезпечне, винне та протиправне діяння (дія або бездіяльність), відповідальність за яке передбачена Кримінальним кодексом України, та вчинене осудною особою, яка може бути суб'єктом кримінальних відносин [5, с. 207].

Навести приклади термінів на позначення ставлення до злочину із такими семантичними компонентами: *стан, усвідомлювати, бездіяльність, відповідальність*.

3. Урахування специфіки правничої репрезентації елементів мовної свідомості.

Завдання. Семантична структура базових правничих термінів охоплює такі базові складові, як: *право, обов'язок, судовий, судочинство, справа, розгляд, протиправна дія / злочин*. Схарактеризуйте семантичну будову правничих термінів на позначення понять судового процесу; розкрийте спільні й диференційні семи аналізованих термінів на позначення *суб'єкта права (підсудний, свідок, винний, обвинувачений)*.

Підсудний – особа, віддана суду за звинуваченням у злочині [5, с. 95].

Свідок – дієдатний громадянин, якому відомі будь-які обставини справи, якщо він не має статусу потерпілого, підозрюваного або обвинуваченого і відсутні обставини, які надають йому право імунітету свідка [5, с. 595].

Обвинувачений – це особа, щодо якої в установленому законом порядку винесено постанову про притягнення її як обвинуваченого [5, с. 535].

Таким чином, лексична робота майбутніх юристів з термінологічним апаратом має враховувати такі аспекти: 1) виявлення дискурсивного потенціалу юридичних термінів; 2) когнітивно-прагматичне моделювання семантики юридичного терміна; 3) урахування специфіки правничої репрезентації елементів мовної свідомості.

На подальший розгляд методичного забезпечення навчальних дисциплін у межах базової юридичної підготовки має вплинути впорядкування, уніфікації, стандартизації правничої терміносистеми.

Література

1. Бородін Н.П. Синонімія у термінології / Н.П. Бородін // Мовознавство. – 1992. – № 3. – С. 32-34.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007. – 1736 с.
3. Вербенець М. Принципи творення сучасного двомовного словника юридичної термінології / М. Вербенець // Вісник Міжнародного слов'янського університету: Серія Філологічні науки. – Харків, 2003. – Т. 6. – № 3. – С. 5-7.
4. Горський В.С. Історія української філософії: курс лекцій / В.С. Горський. – К.: Наукова думка, 1996. – 288 с.
5. Науково-практичний коментар до Кримінального процесуального кодексу України [від 13 квіт. 2012 р.] / [О.А. Банчук та ін.]; за ред. О.А. Банчука, Р.О. Куйбіди, М.І. Хавронюка; Центр політ.-прав. реформ. – Х.: Фактор, 2013. – 1058 с.
6. Философский энциклопедический словарь / редкол.: С.С. Аверинцев, Э.А. Араб-Оглы, Л.Ф. Ильичев. – М.: Сов. Энциклопедия, 1989. – 815 с.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МОВНОЇ ГРАМОТНОСТІ КУРСАНТІВ І СТУДЕНТІВ У НЕФІЛОЛОГІЧНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

А. З. Подворчан

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

Основними положеннями Концепції державної мовної політики є визначення стратегічних пріоритетів і орієнтирів у подоланні деформацій національного мовно-культурного та мовно-інформаційного простору, забезпеченні мовних прав громадян та єдності України [2, с. 1-2].

Актуальність теми визначається необхідністю формування у здобувачів вищої освіти високої мовної культури.

Сучасна вища освіта спрямована на виховання особистості, для якої властивий високий інтелектуальний потенціал та здатність навчатися і працювати в умовах постійного збільшення інформаційного простору, що переважно залежить від того, чи вміють студенти самостійно відшукувати, переосмислювати, об'єктивно оцінювати інформацію із застосуванням її у подальшій професійній діяльності. У сучасних умовах розвитку української мови особливо важливим є максимальне впровадження і реалізація методів, прийомів, засобів для підвищення мовної грамотності студентів.

Вітчизняні лінгводидакти приділяють велику увагу теоретичним і практичним пошукам, пов'язаним із підготовкою комунікативно-компетентного студента (О. Біляєв, С. Караман, Л. Мацько, Л. Паламар, М. Пентилюк, М. Плющ, О. Семенов, В. Тихоша, В. Цимбалюк); упровадженню комунікативно-діяльнісного підходу до навчання української мови (А. Богуш, Т. Донченко, Г. Онкович, Г. Шелехова); удосконаленню риторичної підготовки (Н. Голуб, Т. Ладиженська, Л. Скуратівський та ін.).